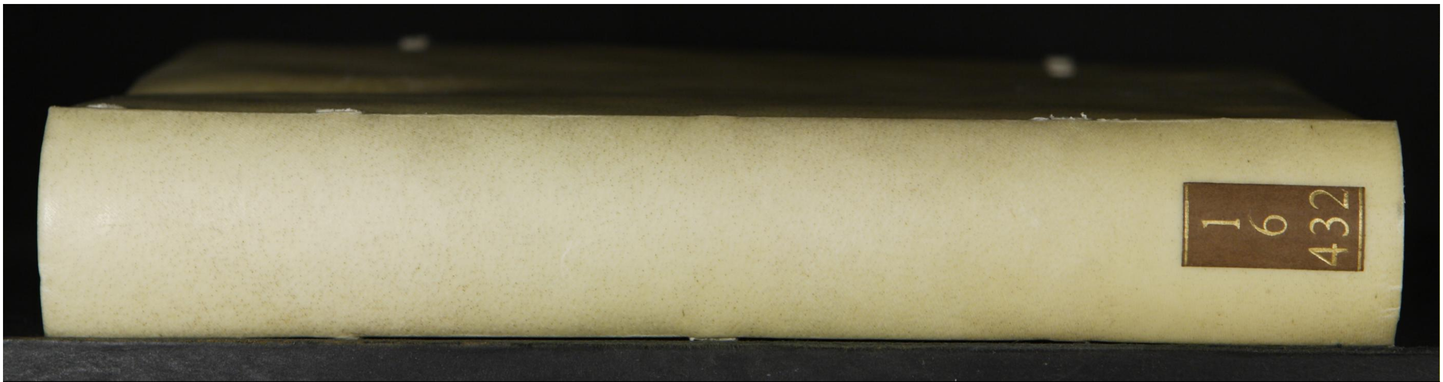

1
6
432

DE ILLVSTRIVM FOEMINARVM IN REPVB. ADMINISTRANDA, AC FERENDIS legibus authoritate, LIBELLVS,

Opera Io. Leslæi Episcopi Rossensis Scoti, dum pro Serenissima Principe Maria Scotorum Regina iam pridem in Anglia Legatum ageret, patrio primùm, nunc verò Latino sermone in lucem editus.

RHEMIS,
Excudebat Ioannes Fognæus, sub Leone.
1580.
CVM PRIVILEGIO.

SERENISSIMÆ, EXCELLENTISSIMÆ, OMNIQVE VIRTVTVM GENERE ORNATISSIMÆ PRINCIPI AC DOMINÆ D. CATHARINÆ DE MEDICIS, Galliarum Reginæ, Christianiss. Regum Matri ſapientiſſimæ,

Io. Leſlæus Epiſcopus Roſſenſis felicitatem exoptat.

QVEM paucis ab hinc annis, Regina Sereniſſima, librum de illuſtrium Fœminarum in ferendis legibus, ac in Repub. adminiſtranda authoritate, patrio ſermone conſcriptum in lucem edi curaram, eundem vt Latinum facerem, quorundam Principum rogatu, quibus quicquam denegare, mihi foret religio, tum neceſſarij vt mihi videbatur laboris dignitate, in primis verò erga meæ gentis Reginam Mariam Principem optimam, tuęque Maieſtati maximè addictam filiam, officio libenter adductus ſum. Ac quamuis omnibus his de cauſis hunc laborem quantuluncunque ex eo iam tempore moliebar, cùm Orator in Anglia negotijs ipſius Reginæ procurandis diutius aliquãtò diſtinerer: tamen vt in hanc cogitationem nunc vehementiùs incumberem, nec diutius rem differendam putarem, nõnullorum etiam effecit, & in loquendo proiecta temeritas, & iniquitas in conando: qui ea in Scotiæ Reginã dixerunt, quæ nemo niſi profligatus, in ſuum auderent principem cogitare: ea fecerunt, quibus indigniora ne in tyrannum quidem à ſubditis iratis fieri poſſe videantur. Qua quidem in re quid ego ſubditi fidelis officio dignius efficere potui, quàm eo ſermone, qui ab omnibus in omni loco poſſet intelligi, ſanctiſſimæ Reginæ nomen à ſceleratorum calumnijs, quantùm in me eſſet, vindicare, & iniurias iniquè illatas, iuſta ſaltem querimonia ac reprehenſione vlciſci? docereque eã non ſolùm hæreditatis iure, quod omnes ſciunt, Reginam eſſe: verùm, quod non omnibus videtur, fœminas, ea qua illa eſt virtute, nulla conditione ſexus impediri, quò minùs regno dignę

videri debeant? Iam si non modò clarorum hominum præsens virtus, sed etiam mortuorum senex memoria apud nos plurimùm valere debet: si multùm ijs nos debere putamus, quos videmus in Repub. excellere: si denique nihil est indignius, aut ab hominum societate alienius, quàm ab improborum lingua viros nobilitate præstantes violari, in quo genere officij cōuenientiùs meus labor potuit insumi, quàm vbi mihi pro meæ gentis Regina sit decertandum, cuius vitam præclarissimis constantiæ ac fortitudinis laudibus illustrem, in summa regni perturbatione, ac medijs hostium telis pro nostra salute versari videam? quàm paucorum hominum illius gloriæ inuidentium maledicentiam pro communi nobilitate castigare ac reprimere? Hęc apud te nimirum, Serenissima Regina, non sine causa mihi videor posse disserere, quæ tuis summis virtutibus, non solùm multorum Regum in administrando regno sapientiam superasti: sed etiam cumulatè pręstitisti, vt nulla lex Salica, nulla eorum ratio, qui nimis multa in eã sententiam aut loquuntur, aut scribunt, aut malè antiqua iura corrumpendo comminiscuntur, impediat, quò minùs in fœmina virtus ad moderanda Reipub. gubernacula, viro digna reperiri posse videatur: digníque sint eiusmodi homines, qui ad illam matronam erudiendi committantur, quæ apud Comicum his verbis conqueritur:

> Aedepol nę nos sumus mulieres, æquè omnes inuisę viris
>
> Propter paucas, quæ omnes faciunt, dignæ vt videamur malo.

Vnde si disciplinæ capaces sunt, discant etiam in fœmina viriles animos reperiri: nec virtute præstantibus fœminis de sexu communi anticipatam opinionem quicquam obesse debere. Nam si in sua sententia obstinatè persistere statuunt, conuertant in Galliam, regnum amplissimum ac florentissimum, oculos, téque vnam intuentes discant non esse pertinaces: cui tu tanta prudentia, cura, seduláq; in rebus gerendis solicitudine atque solertia fidelem operam præstitisti, vt nihil per te defuerit, quod ad tanti imperij molem sustinendam adesse debuit. Illa quæ in te vna virtutum ornamenta relucent aurea, omnem ex eorum animis scrupulum auferent, qui de muliebri sexu quidquam sinistri vnquam suspicati sunt. Quod si, vt certè debent, sententiam mutauerint, minùs fortassis hoc meo præsenti opusculo opus fuerit, cùm ex heroicis tuis virtutibus, tanquam Idæa quadam absolutissima, quicquid in illustribus fœminis requiri, desideraríue posit, suppleri satis supérque queat. Interim tamen me in eo pręstare voluisse, minimè diffiteor, vt omnem milogyniam firmissimis argumentis, dilucidísque rationibus pro virili ex animo hominum funditus delerem. Quem meum laborem quamuis exiguum, breui hac epistola tuæ Maiestatis patrocinio dicatum, in lucem exire volui, eóq; maiori studio,

quòd

quòd vt ſexum tuum inſigni tua illa virtute, prudentia, magnanimitate, dignitate, longè latéque ſuperas: ita etiam arctiori affinitatis, inuiolatæque neceſsitudinis vinculo, necnon ſyncera mentis pietate excellentiſsimæ illi Principi coniuncta ſis, quam ego ipſius excellenti virtute ac immortalibus erga me meritis omni ſtudio colendam mihi ac ſemper obſeruandam propoſui. Cui vt nunquam antehac pro modulo meo defui, ita & in poſterum quoque, quantùm in me erit, enitar, ne in his, quæ aut ad illius libertatem recuperandam, aut innocentiam defendendam, aut pietatem laudandam, aut denique dignitatem quouis modo amplificandam pertinere videbuntur, conſilio atque opere meo vlla ex parte defuiſſe, culpari iuſtè poſsim. Neque abs re facturum me eſſe puto, ſi tibi optimæ innocentiſsimæque Reginæ ſalutem ac ornamenta commendauero, quòd à nemine, mea quidem opinione, eius patrocinium ſuſcipi debeat potiùs, quàm ab ea, quæ in eodem dignitatis faſtigio collocata, aliquam infortunij ſui partem non diſsimili propè euentu fuerit experta. Quippe Regina cùm ſis, eadémque dilectiſsimo coniuge improuiſa morte infeliciter orbata, totos viginti annos in viduitatis acerbitate, regníque perturbati adminiſtratione, cum ſumma patientiæ ſapientiæque laude verſaris. Quid verò magis tuæ conditioni conuenire potuit, quàm vt Reginæ procerum ſuorum factionibus afflictæ, & (quod iniquiùs ferendum eſt) nullo ſuo peccato in extera terra, exilij carceríſque pœnam ſuſtinentis, cauſam, ipſius caſu, ſorte viduitatis, tuæ pietatis officio commota, apud Chriſtianiſsimum Regem, eiúſque fratrē, tuos filios, agas, tuearis, atque promoueas? Tecum, quæſo, reputa, vt nemo præſtantiſſimum eſſe non opinatur regnare: ita cuiuis moleſtiſsimum eſſe, ac longè grauiſsimum de regno dejici, ob eámque cauſam nullam eſſe præclarorum Principum miſericordia ac ope digniorem, quàm Regum afflictam fortunam. Vnde tandem filiæ tuæ iniquiſsimæ ſorti condoleas, eíque quacunque in re potes, ope, conſilio, atque authoritate ſubuenias. Quæ vti tu hoc tempore, ſic & ipſa olim,

> Septa armis, ſolióque altè ſubnixa reſedit,
> Iura dabat, legéſque viris.

Pro qua tamen hoc ego conſtanter affirmare auſim, non tam ipſam moleſtè ſuum exilium ferre, quàm patriæ ignominia erubeſcere, cui iuſtam infamiæ maculam inuri videt, ipſa quòd iniuſtè exulet. Nam quòd ad alias, quas à calumniatoribus & maleficis hominibus perpeſſa eſt, iniurias attinet, non magis vanis eorum ſuſurris, famoſiſque libellis animo mouetur,

> Ionio quàm ſaxum immobile ponto.

Probè enim, qua eſt ingenij ſagacitate, nouit nihil eſſe in terris tam

ſanctum, quod non hominum malitia violari: nihil tam munitum, quod non vi & armis expugnari: nihil denique tam innocuum, quod non aculeatis malorum Rhetorum ingenijs perſtringi queat. Quemadmodum enim Momus Veneris ſandalium, & Zoilus Homerum calumniari non pertimuſt: ita malitioſa quorũdam hominum ingenia, vana eruditionis ſuæ fiducia inflata, quiduis etiam falſiſsimum, modò propugnant, modò rectè ab alijs dicta, praua interpretatione corrumpunt, modò etiam ad ſenſum libidini ſuę maximè accommodum, peruersè detorquent. Enimverò in diſsimili genere imitari, quod neſcio quem caninum Philoſophum, Diogenem prophanorum antiquitas vocat, factitaſſe ferunt, qui, vt exemplum vnum è multis proferam, exprobranti ſibi, quòd à Rege Philippo pallium accepiſſet, heroico illo verſu reſpondiſſe fertur:

Non ſunt abjicienda Deûm præſtantia dona.

Quod Homerus de corporis forma dixerat, id ille ad pallium à Rege datum, vnde auaritiæ crimen, aut certè animum parum philoſophicum tegeret, non ſatis aptè tranſtulit. Tales ſunt profectò Cinici iſti, qui canini & procacis linguæ mercatores, qui maledicendi ſtudio flagrantes, nũc panſis velis in fœminei ſexus dignitatem atque famam abſq; diſcrimine inuehunt: nunc contractis ijſdem, inſigni aliqua nota, ſingularibus de excellentiſsimæ Reginæ virtutibus ac iure, iniquis ſermonibus detrahunt. Sed ne epiſtolæ modum excedere videar, qua ſoles humanitate ſupplices tuorum libellos, Sereniſsima Regina, admittere, eadem vt hunc operis noſtri laborẽ ſuſcipias, Principẽmq; noſtram tibi affinitate ac pietate filiam, voluntate ſupplicem, acerbo caſu exulem & afflictam, commendatam habeas, qua poſſum animi contentione, etiam atque etiam efflagito. Qua in re, ſi vt non ſperare non poſſum à tua excellenti clementia, maternæ charitatis officio, optimorum Principum catholicorum omnium expectationi, noſtris denique votis reſponderis, tuæ virtutis ac dignitatis meritum, ſumma laude apud omnes homines cumulabis, tum apud Deum immortali felicitate dignius efficies.

IN PRÆSENTEM LIBELLVM DE ILLVSTRIVM FOEMINARVM AVTHORITATE, Carmen.

LESLÆVS felix animi, patiénsque laborum,
Fœminei ſexus titulos feliciter ornat.
Sed neque Saturno Cybelem fert eſſe priorem,
Nec, quoties Iouis imperium Saturnia Iuno
Corrigat, & verbo cælum ſuperoſque gubernet:
Nec, quantò ſuperet Martem Bellona, nec vmbris
Quas iubeat leges Plutonis amica. Tacétque
Pleiades iunctas aſtris, & (Perſeos artus
Quæ plantis premit) Andromeden, & Pharraſin vrſam,
Cuius clara polo Riphæo cauda propinquat:
Quàm ſuaues fuerint Charites, quàm caſta Sybilla,
Quàm pia Carmentis vates, Hortentia præſtans
Eloquio, Aſſyrio metuenda Semiramis orbe,
Penthesilæa trucem quoties æquatit Achillem,
Et quoties bello fuerit laudata Camilla,
Sceptrigerúmque Numam quantùm conſulta iuuarit
Ægeriæ virtus, quantùm pia mœnia Romæ,
Multáque, quæ multi quondam ſcripſere Poëtæ.
LESLÆVS meliora docet, multúmque probatis
Nititur hiſtorijs, vſu & virtute magiſtris:
Quàm vix exuperet muliebrem fama virilis,
Fœmina quàm dignè regno ſuccedat auito,
Quàm poſsit populum frænare, & condere leges,
Et dare conſilium ſummis de rebus agendis,
Inque tribunali ſacro diſcindere lites,
Et paci, bellóque præeſſe, & honoribus vti,
Et quodcunque aliud munus ciuile ſubire.
Hæc docet, & verè plena complectitur arte,
Et pia teſtatur primæuæ iura parentis,
Nec magis exponit, quàm ponit pagina ſacra.
Quinetiam aduerſæ fucata ſophiſmata partis,
Et malè connexas rationes, duráque verba

In caput ipsorum torquet, Matrique, piæque
Nutrici ingratum probat esse, nimisque malignum,
Viperei generis similem, qui talia fando
Fœmineæ petulans audet maledicere turbæ,
Oblitus nimiùm, Penthæo sanguine quondam
Erubuisse satis meritò, Trieterica Bacchi,
Fœminei sexus quoniam contemnere festa
Non timuit, matrémque suam ridere canentem.
Fœlix, ô iterum fœlix Regina Maria,
Quæ clares inter muliebris nomina sexus,
Vt stellas inter clarissima Luna minores,
Dum tuus est Arcas Leslæus, & ipsus Apollo.

T. Str.

DE ILLVSTRIVM FOEMINARVM IN REPVB. ADMINISTRANDA AC FERENDIS LEGIBVS authoritate.

QVANQVAM Libello nuperrimè edito, copiosè satis, pro officij nostri ratione, hæreditarium Serenissimæ Mariæ Scotorum Reginæ in regni Angliæ successione ius demonstrauimus: quia tamen, si vesani cuiusdam hominis acerbis fraudulentísque calumnijs (vt multis plerunque vsu venit) fides adhibeatur, frustra à nobis tempus operáque consumpta videri posset: & de integro Sysiphius labor hic noster erit subeundus. Nam omnibus, quæ à nobis adducta sunt, cognitis & perspectis, nihilominus (inquit ille) dubia est Scotorum Reginæ ad legitimam regni Angliȩ successionem authoritas: cùm ab ea diuino humanóque iure prohibeatur. Itaque nunquam illi constanti hominum consensu (non quidem seditiosorum, sed eorum qui ob suam in religionem, pietatem, ac in commune Reipub: emolumentum, beneuolentiam inter probos adscribi merenrur) non inquam, horum consensu, in hoc regnum succedere licebit. Quæ quidē eius verba insigni quadam audacia prolata, paulò à nobis excutienda erunt accuratiùs: vt deprehendatur, quibus rationum momentis ille non sani iudicij vir, sed

Seditiosi cuiusdam libellus argumētum scribendi dedit.

tamen religionis propagandæ ſcilicet, & Reip. vtilitatis prouehendæ ſtudio flagrans, has ſuas theſes confirmet. Quibus ergo legibus, quo Senatus edicto, qua denique antiqua conſuetudine hanc ſuam ſentẽtiam ſancit firmátque? Nullis ſanè horum omnium. Et dubiò procul non poterit vnquam argumenta tanti ponderis aut momenti adferre, quę noſtras rationes conuellant, aut vlla ex parte infringant. Sibi Suffenus ſit quantùm volet, ſimulatæque ſpeciem modeſtiæ præ ſe ferat: nunquam tamen ſupremarum Curiarum iudicijs, vſu receptis conſuetudinibus: nec denique vllo iure ciuili, aut humano, opinionem ſuam probabilem reddet. Hę enim leges ab illo, tanquam argumenta quædam futilia prætermittuntur: neque de infimis iſtis rebus, prodigioſi vir ingenij, agendum ſibi cenſet: ſed in ſublime potiùs tendendum, ibíq; ſolium ſuum locandum exiſtimat: vt inde cætera omnia, tãquam numine quodam afflatus, deſpiciat, & ſe minora deprimẽda ducat. Nam hæc controuerſia, iuxta ingenioſi iſtius hominis ſententiam, non in publico iuris auditorio diſceptari, dijudicaríue: ſed authoritate duntaxat ſacræ ſcripuræ, eius arbitratu explicatæ, dirimi debet. Ego quidem veritati inexpugnabili & ſacroſanctæ Scripturæ maieſtati penitus aſſentior, eámque tota animi ſubmiſsione & colo & amplector: ſed non tam peregrinas, & hactenus inauditas notationes ex ea eruendas duco: niſi forſitan ille ex ijſdem omnium politiarum, humanarúmque ſocietatum euerſionem inferendam eſſe nobis perſuadere velit. Neque verò ad ſolius Scotorum Reginæ detri

Seditioſus iſte in ſucceſſione regia nullius iuris humani, ſed ſacræ ſcripturæ tantum rationẽ habet.

trimētum, ſed ad cęterarum Principum etiā omnium incommodum pernicioſam eius ſententiam vergere: adeò omnibus conſpicuum eſſe arbitror, vt pluribus ea de re agere ſuperfluum eſſe iudicem. Sed quandoquidem nobis inferre velit, vt omnes Politias, humanáſq; ſocietates euertat, (neque enim ad ſolius Scotiæ Reginę detrimētum pernicioſa eius ſententia vergit: ſed etiam ad cæterarū omnium.) Cumq́ue ſacrarum ſcripturarū interpretationem ſibi ipſe aſſumpſerit: mihi quoq; tantundem iuris audacięque concedendam eſſe puto: vt hac poteſtate ęqua lance perpenſa, paribus armis certamen inire poſsimus. Locus autem Scripturę, quem pro fundamento ſuo adducit aduerſarius noſter, hic eſt: CONSTITVES EVM REGEM SVPER OMNES, QVEM DOMINVS DEVS TVVS EX FRATRIBVS TVIS ELIGET: HIC ERIT REX INTER ILLOS. Ex quibus ſacræ Scripturę verbis admirabilia quędam paradoxa deprompſit. & in primis quidem, Reginam Scotię à ſucceſsione repellendā eſſe, eò quòd alienigena ſit, & non ex fratribus: & ideo non à Deo electa. Quibus addit, Regem talem eſſe debere, quem populus ita affari poſsit, ſicut Dauidem Regem Iſraëlitę: Ecce os tuum, & caro tua nos ſumus, eiuſdem ſumus nationis & ſanguinis. Denique meritò Athaliam Iſraëlitarum Reginam, regni adminiſtratione priuatā cenſet, eò quòd eſſet alienigena, maternum genus ducens à Tyrijs & Sydonijs. Atque hę quidem ſunt in vniuerſum viri huius ex ſacrę Scripturę voluminibus collectę authoritates. Ex quibus ſanè omnibus nihil omnino

Fœminarum adminiſtratio maximè ex Deut. 17. cap. oppugnatur.

2. Samuel 5.

2. Reg. 11.

 adfert

Argumẽtum ex 17. Deut. refellitur.

adfert, quo demonstret Reginam Scotiæ quasi alienigenam, iure, propria sua hæreditate priuari ac spoliari deberi. Et vt ad propositas theses respondeam: in primis autẽ ad locum è 17. Deuteronomij citatum, è cuius sensu huiusmodi administrationis formam, quæ per successionem hæreditariam in regnis obseruatur, conuellere nititur: non equidem asserere vereor, antiquis Iudæorum cæremonijs, iudicijs, aut alijs quibuscunque institutis, vel præceptis (Decalogũ semper excipio) parere aut morẽ gerere, nulla nos vlteriùs ratione teneri, quàm ab Ecclesia vel politia ciuili denuò constitutum atque præscriptum fuerit. Et licet ijs obstricti essemus, nihil tamen quod ad huiusmodi theseon confirmationem faciat, ex hoc loco elici potest. Nam intelligi debet, cùm à populo Rex sit cõstituendus: sed locum non habet, cùm iure hæreditario & perpetua successione, aliquis in regnum substituitur. Qui quidem mos inter ipsos Iudęos regnante etiam Dauide, iam inualuerat: quamuis ipse & rex quoque Saul, qui illum pręcedebat, Dei ac populi consensu, regni fasces adepti essent. Fateor quidem Principis electionem iuxta Dei Opt. Max. decretum fieri debere: non tamen ex eo colligendum arbitror, alienigenam ad regni gubernacula non esse admittendum. Principis quidem electio penes nostram voluntatem arbitriúmque est: hanc vt ratio postulat, permittere possumus: successio verò diuini numinis prouidentia nititur. Ibi rerum varietas spectatur, hîc autem quicquid Deus mandat, accipimus: ibi consensus palmam obtinet, hîc verò consanguinitas tropheum

Magnum inter successionẽ & electionẽ discrimen ostenditur.

phęum reportat: ibi nulla infertur cuivis iniuria, cùm alteri annuimus, & alteri reluctamur: ſed hîc & Deũ ſimul & Magiſtratus à Deo conſtitutos grauiter offendimus: atque vt verè dicam, ſummi Dei inſtituta iuſſaq; violamus. Nam in priori euentu nos ipſi eligimus & ratione ac prudentia, eum, cuius perſonę dignitas, & rerum geſtarum gloria prę cęteris elucet, cõſtituimus: hîc autem, omnia diſcrimina, communiáq; omnium ſuffragia in Dei manu poſita ſunt. Nec minus eſt ius infantis in cunis vagientis, quàm illius qui idonea ſit prouectus ętate. In ore vulgi percrebuit hoc prouerbium, CHRISTIANI FIMVS, NON NASCIMVR Verùm in hoc caſu Reges naſcuntur, & nõ fiunt. Itaq; aduerſus ſucceſsionem alienigenarum ab omni humanitate diſcrepãtia, iſte, quę volet, inferat: interim tamẽ cùm nihil ex ſacra Scriptura adducat, quod eorum ſucceſsioni aduerſetur, operam ſuã egregiè ſe luſiſſe norit. Porrò, ſi Scotię Reginam alienigenam non eſſe oſtenderimus, ecquid futilis & inanis conatus eius ęſtimabitur? Verùm vt de exterorum ſucceſsione paulò fuſiùs agamus, veritati conſentaneum eſt, hunc ſacrę ſcripturæ locum de alijs alienigenis intelligi debere: de huiuſmodi nimirum, quales nunquam ex Iudęa, imò neque ex eorum genere aut tribu oriundi erant. Quippe quòd cum huiuſmodi alenigenis matrimonium contrahere, illis vetitum fuit: ne videlicet idolorum cultoribus copulati, ad antiquos ſuos ritus & fidem (vt non rarò accidiſſe compertum eſt) deſerendam, faciliùs adducerentur. Talem alienigenam Angli hanc Scotorũ

Aug. de mer. & remiſ. pec. cõtra Pelag. lib. 3. c. 8. & 9. t. 7. & in quæſt. ex nouo teſtam. c. 8. tom. 4.

Reginam minimè existimare debent: si tamen aliquo modo alienigena censenda sit. Scoti enim & Angli Christiani sunt, & eiusdē pene insulæ incolę, eiusdēq; linguæ, necnon iisdem ferè moribus, consuetudinibus, ac denique legibus imbuti. Itaque hęc distantia inter Scotos & Anglos (quam innuit ille Moysi locus) nullo pacto hîc congruit: maximè cùm de D. Maria Regina Scotiæ agitur. Cuius si tantùm benignitas, & erga Anglos beneuolentia singularis consideretur, vel ea sola experientia teste, satis momenti Anglis esse poterit, vt eam germanę loco habeant atque colant. Cum his insuper accedat, quod à vetusto priscorum Regum Anglię sanguine non minimam originis suę partem ducat, quam iam pridem & ante & post regni adeptionem ad nobilissimos illos magnificentissimósq; Principes, Henricum primum, Eduardum tertium, necnon hisce nostris temporibus ad excellētissimum Heroam Henricum 7. eiúsque filiam D. Margaretam auiam suam refert. Hęc igitur cùm beneuolentię argumēta, tum necessitudinis ac affinitatis vincula, quæ Serenissimæ Scotorum Reginæ cum Anglis intercedūt, eosdē compellunt, ac vi quadam tacita incitant ad eam amplectendam, non vt alienigenam, sed vt veram, natiuam, sibíq; iure debitam Principem: quę vt maximè iam cōmemoratis medijs destitueretur, ob natiuitatis tamen suę solum, quod Angliæ finibus vicinum est, eo nomine minimè censeri deberet. Postremò, quòd ad citatum Deuter. locum spectat, inania falsáque esse, quę inde colliguntur, contēdimus omnia: præsertim cùm simili

Regina Scotiæ alienigena non est censenda.

prorſus modo hęc imperandi lex, Regibus quoque noſtris, in omnibus eidem parendi, vt antiquis illis neceſſitatem inducat: inquam omnia axiomata ex hoc loco eruta, parum aut nihil ponderis habere. Et ſanè quemadmodum Deus neque illis hanc, neque vllam aliam certam legem ad conſtituendum Regem impoſuerat, nec eis quoque vt id facerent, præceperat aut mandauerat: ſic populus Regem poſtulando, Deum grauiſsimè offendit. Licet enim Monarchia legibus honeſtis confirmata & ſtabilita, Ariſtotelis, aliorúmq; quorundam Philoſophorum iudicio, reliquis gubernandi formis pręſtet, neque etiam Deo diſplicuerit: nihilominus nullum huiuſmodi magiſtratum inter Iudęos eſſe voluit: ſed ſicuti ipſe pro ſelecto, & ſibi addicto populo omnes habebat, illóſq; tum in deſerto, tum in Iudæa, & poſt ſtupendum illum euentum, diſtincta quadam ab alijs gentibus gubernatione regebat (cui quidē adminiſtrationi par curatio difficilis erat inuentu) ita voluit ſibi ipſi ſoli hunc principatum & monarchiam retinere. Ideóque haud leuiter profectò ipſis ſuccenſuit, cùm huius ſui in illos principatus pertæſi, Regem inſtanter poſtulantes, Samueli loquens, Non te, inquit, reiecerūt, ſed me, ne regnem ſuper eos. Et deinde flagitium ſuum populus probè perſpexit, cùm aiunt: Addidimus vniuerſis peccatis noſtris malum hoc, vt peteremus nobis Regem. Neque verò Deus eos Regem eligere iuſſerat, ſed præuiſo iam pridem per interminatam ac immenſam ſuam prouidentiam eorum conſilio (quamuis alienum eſſet à diuina ſua voluntate) in eo, vt in multis

3. Politico.

1. Reg. 8.

1. Reg. 12.

rebus, imbecillitati eorũ consuluit: & huic petitioni acquiescens, eos tunc etiam præmonuit, quòd si necessariò Regem habere cuperent, quem & qualem eligere deberent. Hoc ex verbis, quæ istam ab illo adductã sententiam (Constitues eum Regem super illos) coniunctim pręcedunt. Sic enim scribitur: Cùm ingressus fueris terram, quam dominus Deus dabit tibi, & possederis illam, habitaueríſq; in illa, & dixeris, constituam super me Regem, sicuti habent omnes per circuitum nationes, eum constitues, & c. Quæ verba debuissent hũc locum illustrare, vafer ille tacitus prætererat. Quapropter adducta hæc sacræ Scripturæ authoritas electioni alicuius Regis absolutè non confert. Neque etiam secunda, ad quam tanquam ad firmissimam anchoram confugit, ad stabiliendas suas theses plus proderit, tum maximè cùm legitimam alienigenæ successionem infringere conatur. Itaque satis supérque huic loco Deut. mea quidem opinione responsum est, cætera obiecta multo minori cum negotio refellemus. Verbis enim illis iam priùs citatis, & à populo ad Dauidem prolatis idem populus significare volebat, quòd illi semen essent Abrahæ, Isaac, & Iacob, quemadmodum & ille, ideóque statuerũt illum synceris animis summum eorum principem agnoscere. Nam tunc temporis Tribus Iuda, è qua Rex Dauid ortus erat, illum tãtummodò quasi Regem, honore dignabatur. Deinde verò reliquæ tribus, quę anteà in partes filij Saül propendere videbantur, se eidem adiunxerunt. Quòd si diligenter attendere, & veritatem amplecti voluerit aduersarius hic

Ad obiecta ex Samuel. 5. respondetur.

hic noster, absque dubio Regina Scotiæ æquè os & carnem Regum & nobilium Principum Angliæ se affirmabit, vti sese appellat iste populus, os & carnem Dauidis. Ast ingens ac stupendus ictus restat, Athalia. Etenim cùm illa per septem integros annos regnum possedisset, iure tamen ea, quòd alienigena esset, magistratu priuata fuit. Ex quo infert iste, quòd liceat meritò Reginæ Scotiæ ius hac in re abnuere: quod si iam possideret, eo frui legitimè non posset. Agedũ, si Regina Scotiæ alienigena non est habẽda, vt modò diximus, quid obstabit, quò minùs succedat, rerúmque summa pacatè potiatur? Disertis verbis tecum Athaliam imperio suo iustè priuatam fuisse fatemur: Sed prodeant in lucem, obsecro, authorum nomina, qui idem quoque sentiant. Equidem nullum authorem, etiam summa adhibita diligentia, inuenio, qui vel huic sententiæ subscribat. Nam Iosephus nonnihil huic sentẽtiæ dissona scriptis prodidit, nempe Athaliam ex parte tantùm matris, genus à Tyrijs & Sydonijs duxisse. Vnde illa hæc tua opinio nondum cum Iosephi cõsentire videtur omnino. Verùm, cùm eorum numero sit, quorum pectora felle virent, & linguæ suffusæ sunt veneno: qui primi, vt opinor, inter omnes Christianos (nullum neque Latinum, neque Græcum, Iudæum vel Chaldæũ, aut Arabem excipio, nisi fuerit mente captus, qualẽ Knoxium, aut sui similem esse apparet) absurdis interpretationibus sacræ Scripturę locum, vt pleraque alia deprauarũt, omne acerbitatis virus aduersus legitimam Principum fœminarum successionem euomentes, eadem prorsus

Ioseph. Iud. antiq. lib. 9. cap. 6.

ratione, primi (& quidem meritò) inter omnes Theologos, aut legis peritos in vniuerso terrarum orbe, huius inauditæ sententiæ authores haberi volunt, quę Regum filias, quarum parentes eiusdem municipij aut nationis non sunt, alienigenas constituit. Veluti exempli gratia, si eueniret vt Gallorum aut Hispaniarum Princeps, ex Anglia fœminam matrimonio sibi coniungeret: vel si Angliæ Rex pariter in Gallia aut Hispania, aliáue regione eductam sibi asciscereret, eorũ liberi, noui huius Lycurgi arbitrio, alienigenæ nomen sortientur. Quod quidem iudicium de cęteris quoque nationibus faciẽdum. Nam qua quęso, alia ratione Athaliam alienigenam fuisse probat, nisi quòd maternum genus, sua quidem sententia, à Tyrijs & Sydonijs ducens, alienigena extiterit? Rex Achas, huius Athalię matrem, Regis Iehobal filiam, vxorem habuit. Ista igitur Athalia, (quam Iosephus Gotheliam appellat) Achas filia, Ioram Regi Iudę nupsit, cuius Athalię frater, Ioram quoque appellabatur: qui in regno Israël demortuo patre, successit. Itaq; animaduertere licet, istam Athaliam nõ magis alienigenam inter Iudęos fuisse, quàm Rex Edbaldus, cuius mater Bertha è Gallia orta erat: aut Rex Elberthus, primus Anglorum Regum Christianus: vel nobilis Rex Eduardus tertius, qui matrem habuit Gallam: non magis, inquam, quàm est Regina Maria, aut huius Reginæ partus, si fortè quis ex Hispaniarum Rege susceptus fuisset. Neq; verò ignoro eius assecłas omnibus persuadere velle, Reges, Stephanum, Henricũ 2. & Arthurum nepotẽ Richardi primi, alienigenas fuisse

Recens & absurda Alienigenæ interpretatio.

Ioseph. ca. 7 Athalia inter Iudæos non fuit alienigena.

se eósq; rudes, ignauos, ac stupidos censendos fore, si cũ versutis acutísque eorum (si Dijs placet) ingenijs conferantur. Sed si iam percontarer, vtrùm hi Vlpianum Iurisconsl. de hisce rebus verba facientem audire velint, illum fortasse parui facerent, mihíque succenserẽt, quòd virum Christianæ veritatis ignarum, in arenam descendere coëgissem. Quod si tamen fecero, neque conuitijs me quemquam insectari, neque contra diuinũ verbum iniuriosum existere velle quisquã existimet, cùm ciuilis politiæ gubernatio (modò diuinę voluntati non refragetur) nequaquam Christi doctrinam euertat aut impugnet. Audiamus igitur, quem constituat Vlpianus alienigenam esse: cuius quidem quę hac de re memorię prodidit, verba hęc sunt: Qui ex duobus campanis parentibus natus est, Campanus est: sed si ex patre Cãpano, matre puteolana, ęquè municeps Campanus est, nisi fortè priuilegio aliquo materna origo censeatur. Tunc enim maternæ originis erit municeps. Vtpote Iliensibus concessum est, vt qui matre Iliensi est, sit eorum municeps. Etiam Delphis hoc idem tributum & conseruatum est. Celsus etiam refert, Ponticis ex beneficio Pompeij magni competere, vt qui pontica matre natus, Ponticus esset. Quę quidẽ verba nihil planè pro illis faciunt, quin potiùs ijs planè aduersantur: saltem, quod ad hui⁹ verbi explicationẽ spectat. Cęterùm, quia neque Vlpiani interpretatio, neque communis omniũ opinio rationi consentanea, aut quicquid aliud, pręter ipsius dictionis etymum ex intimis sacrę Scripturę visceribus erutum ipsis arridet, nos etiam hac in parte eo-

Quem vult Vlpianus alienigenam esse.

l. 1. ff. ad municipales.

Mat. 1.
Iosue 6.

rum votis satisfaciemus. Christus igitur recto tribuum ordine à Booz Salomonis progenie (vt constat communi sententia) ortum suum duxit: qui quidem Booz vrbem Hierico Iosuę tradidit: & iam hunc Booz exterúmne, aut alienigenam, & non Iudęum fuisse credimus? Id si existimemus, aut certè Christi genealogiam, & perpetuam Iudęorum successionem, qui Christum pręcesserunt, violare, & labefactare, ac infringere audebimus? Manifestum est Athalię matrẽ Tyriam fuisse & Sydoniam. Similiter & Ruth Moabita fuit, quæ tamẽ huic Booz nupsit. Iterum à te peto, nũquid Obed filius huius Booz, & Ruth habiti sint inter Iudęos alienigenę? Si admittitur illos non fuisse, idem profectò de Athalia censendum est. Si autem illos fuisse affirmas, authoritas sacrę Scripturę te conuincet. Nam ex isto Obed verè secundum rectam lineam Christum prouenisse nemo inficiabitur. Itaque si paulò vlteriùs progrediaris, tandem Regem quoq; Dauidem, cuius auus fuit Obed, imò & ipsum Christum alienigenam appellare non dubitabis. Atque sic facetè vos delusit Athalia. Inficiamur ergo Athaliam inter Israëlitas alienigenam extitisse: quapropter ea hæreditate alicui Israëlitarum debita, iure priuari non potuit. Neq; verò à regni gubernaculis remota fuit (vti sani consilij inops iste autumat) eò quòd esset alienigena: sed potiùs quòd post crudelẽ immanémq; nepotum suorum, è Rege Ochesia filio suo nuper à Iehu è medio sublato, procreatorũ, cædem, fidenti audacia sceptrum Regium, quod ad nepotem suum Ioas pertinebat, sibi vsurpauerat: qui quidem

Dauid & Christus ab Obed filio Ruth originẽ traxerunt.

4. Reg. 11.

Cur Athalia regno priuata.

dem singulari Dei prouidentia & illius insidias vitauit, & elapso decem annorum curriculo, Ioiadæ summi Sacerdotis ope, regiam tandem dignitatem adeptus est, dignas illa rebus suis gestis luente pœnas. Id quod satis constat ex eodem cap. ab aduersario quoque nostro in medium prolato. Quod ad propositam quęstionem attinet, superfluum fore existimo, in recensendis contrariæ partis opinionibus diutius morari. Funiculus iste sanè huic vestræ lyræ non conuenit. Videamus potiùs, quo modo alter non minori, si saltem non priori distantia discrepans, conceptæ harmoniæ conuenire posit. In quo quidē verbum istud, EX FRATRIBVS, (vt est modestus) frater noster miserrimè torqueri videtur, vt id non solùm iuri & successionis titulo Scotorum Reginæ officere, verumetiam quibuslibet principibus fœminis, quæ vel vnquam fuerunt, vel pòst alijs erunt in annis, ad Regiam dignitatem ex parte matris consequendam, nocere plurimùm ostendat. Etenim in thesibus suis ex hoc 17. Deuter. excerptis, de electione Regis, ait hæc verba, EX FRATRIBVS, sexum masculei generis mirum in modum denotare: alterum verò sexum Ataxiam patriæ inferre. Idem quoque asserit paulò pòst, cùm ait, hanc politicam legem, quā Deus Iudęis tulit, à lege Naturæ non differre, necnon adeò perpetuam esse, atque est ipsa Natura, quę & ab omnibus hominibus rationis participibus coli debet. Natura, inquit, hoc pręcipit, vt sexus pręscriptus alteri dominetur, id est, vir fœmina superior est, eámq; regere debet. Sícq; nouę ac pestiferę suę politię axioma his ver-

Friuola & sinistra verborum, ex fratribus, restrictio.

bis concludit, palam profiteor Dei legem atque Naturę, imò ipsammet rationē, Reginę Scotię huiusmodi gubernacula meritò denegare, etiā si ad illud summis votis peruenire expetat. Quis, obsecro, vnquā existimasset rudem hunc hominem ac simplicem, sententiam huiusmodi christiano homine, & fraterna charitate indignam omnino, ex illo vocabulo, EX FRATRIBVS, expiscari potuisse? Quę si animaduerteretur, sufficiens satis foret ad perturbandam, labefactandam ac euertēdam quietam ac legitimam successionem, seu hęreditatem omnium ferè totius orbis Principum: cùm ex ea aliam quoq, perniciosam propria sua authoritate Naturæ legem (Naturæ tamen contrariam) callidè imponere præsumat, sicq; suauem Dei pariter & Naturæ cōstitutionem corrumpere, deprauare, ac comminuere conatur. Interim tamen eo astu atq; prætextu res suas diuulgat, quasi sanctissima quædam oracula forēt, quibus si nō doctiores, incauti saltem perculsi, firmis ipsam solidísq; sacrę Scripturæ, quas pro libitu suo interpretabatur, rationibus atq; argumentis niti putent. Sed has qualescunque explicationes non summo tantùm digito ne tangi, sed diligentem earum excussionem veritatísq; indagationem institui debere, rei magnitudo postulare visa fuit. Et in primis quidē, quod ad Naturæ legem spectat (qua veluti bipēni quadam ad euertendos tantorum Principum status vtitur) quot modis ipsa Naturæ lex sumi possit, paucis (licet pluribus id fieri debeat) aperiam. Lex Naturæ non tantùm propriè & communiter hominibus conuenit: verumetiā rebus

Argumento aduersarij à lege naturæ ducto respō detur.

omni

omnibus, quibus vita ineſt: ſicuti præclarè refert Vlpianus. Alia prætereà lex eſt, quæ Ius gẽtium dicitur, quod etiam lex Naturæ nuncupatur, eò quòd naturalis ratio vniuerſas nationes huic legi obſecundare ſuadet: nimirum Deum ritè colẽdum, parentibus obediẽdum, magiſtratibus parendum, quæ promittimus, vendendo, emendo, alijs multis contractibus prȩſtanda, vim & iniuriam à nobis repellẽdam eſſe. Arbitror equidem primùm harum legum genus aduerſarium minimè intellexiſſe: ſed potiùs ſecundum, ſi modò aliquid ad rem dicere propoſuerit. Ex quo infero hãc aſſertionem, quæ iſtam legem cum Natura ſempiternam fore decernit, Naturæ aduerſam eſſe. Lex enim Naturæ, vel Ius gentium eſt, quod ſemper, ex quo populus aliquis, aut nationes extiterunt, fuit, quódq; in perpetuum perſtabit. Iſta aut nuper inuenta Naturæ lex, neq; eſt, neque vnquam fuit, nec in poſterum (vbi ratio locum obtinere poterit) futura erit. Sed munere noſtro probè perfunctos eſſe arbitramur, ſi aduẽtitiam ac nouam huiuſmodi legem infregerimus, penitúſq; pro virili noſtra parte memoriam illius deleuerimus, atque claris & perſpicuis argumentis declarauerimus, fœminas in illuſtrioribus terrarum orbis partibus regnare, ſceptra tuliſſe, eadémq; maximo cum honore, & Reip. vtilitate tutata fuiſſe. Quam rẽ quò meliùs aduertat Lector, eum ad antiquas hiſtorias reuoluendas committo: quȩ cùm ſint rerum olim geſtarum memoria illuſtres, in vniuerſis terrarum regionibus quõdam fœminas præfuiſſe, nobiſcum teſtantur. In Aſia quidem Arthemeſiam

l. 1. ff. de Inſt. & iure. l. veluti. l. ex hoc. l. omnis eod. Eſt enim hȩc non ſcripta, ſed nata lex, quam nõ didicimus, accepimus, legimus: verũ ex natura arripuimus, hauſimus, expreſsimus, ad quam nõ docti, ſed facti: nõ inſtituti, ſed imbuti ſumus: vt ſi vita noſtra in aliquas inſidias, ſi in vim, in tela, aut latronũ, aut inimicorum incidiſſet, omnis honeſta ratio eſſet expediendæ ſalutis. Cic. pro Milone.

Adminiſtrationis fœmineȩ praxis in Aſia, Africa, & Europa. Solinus in collect. Plin. l. 6. c. 10. Arian. lib. 8. geſ. Alex. Magni.

In Asia, Artemesia, Ada. Iust. li. 1. Herod. l. 1. Stra. l. 16. Geogra. Iosep. lib. 20 c. 2. antiq. c. 20. Eus. li. 2. c. 12. Ruff. eccl. hist. lib. 2. c. 6. Cle. Alc. lib. 1. Stro. Strab. Geog. lib. 14.

Semiramis. Nicocris. Thomiris. Helena. Mammia. Atossa, Tac. lib. 2. statim à princ.

siam, quę sepulcrum marito suo Mausolo adeò magnificum extrui curauit, vt inter septem totius mundi miracula numeretur. Necnon eius sororem Ada, quæ vi regno eiecta, ab Alexandro Magno restituta fuit, cum alijs in Caria regnasse ferunt. Pandæa quoque regio in India à mulieribus regebatur. Gubernationẽ præterea Reginę Semiramis & Nicocris in Babylonis imperio, necnon Thomiris inter Mesagites, summæ laudi ac ornamento illis fuisse, veterum scriptis traditum est. Iosephus Helenam Adiabenorum Reginam fuisse cõmemorat. Eusebius Mammię Reginæ Sarracenorũ mentionem facit. Atossa, pręclara bonarum literarum cognitione excellens, Persarum gubernatrix extitit. Perspicuè etiã constat illud, quod retulit Iustinus, de Astiage Mœdorum Rege verba faciẽs, olim in Mœdia mulieres, masculei sexus defectus in regni administratione supplesse. Erato etiã à Parthenijs in Reginam cooptatam fuisse legimus. Iam verò, vt de Asiæ Reginis finem tandem dicendi faciam, hos versus coronidis loco adscribemus:

Erato.

Claud. lib. 1. in Eutro.

- Mœdis, leuibúsque Gabæis
Imperat hic sexus, Reginarúmque sub armis
Barbariæ pars magna iacet. -

Spontè nunc Iudęam omitto, qua tanquam singulari subsidio ad diruendam penitus vanam ac friuolam viri istius sententiam in verbi huius, FRATRIBVS, expositione vti possem. In Africa sanè Didonem Reginam Carthaginis, Cleopatram Ægypti fuisse antiqua testantur monumenta. Primus AEgypti Rex Osiris fuit, quo absente Isis vxor ipsius, regni gubernacula

In Africa. Dido, Cleopatra, Isis. Strab. l. 12. & 17. Iust. l. 18. Diod. Sic. l. 1 ca. 2. & 4. 19.

sustinebat

ſuſtinebat. Totam verò Aethiopiam magna cum prudentia, politia, & ordine gubernabat mulier quædam, cuius nepos extitit Chriſtianus, magnificus ſanè Princeps, qui & permultos Reges victas ſibi manus dare cōpellebat. Colligimus ex veteribus hiſtorijs tēpore Chriſti, & ante illius etiam natiuitatem, gentem hāc nullos alios habuiſſe Principes, quàm mulieres, quæ omnes vno nomine Candaces appellabantur. Quarum vna circiter paſsionem Chriſti regnabat, è cuius domo quidam apprimè nobilis à Philippo Diacono Chriſtiana veritate imbutus eſt. Cuius tandem ſuaſu Regina ipſa cum tota familia Chriſti nomen doctrinámq; profeſſa eſt. Itaque hanc Regionem primùm religionem Chriſtianam amplexam fuiſſe tradūt. Quod etiam Prophetæ Dauidis ſententia cōfirmare videtur: Aethiopia pręueniet manus eius Deo. Inter omnes tamen Romano imperio ſubiectas prouincias, primas ſibi ob Chriſtiani nominis agnitionem nobilis Britannia iure vendicat. Prætereà inter Teneſios & Sobrites mulieres pręcipuos magiſtratus occuparunt. Inſignis illa mulier, quæ Salomonem, ſapientiæ eius fama commota, inuiſerat, Regina fuit Sabæ, eámque Ioſephus Reginam Aethiopię & Aegypti nuncupat: cuius dominatio omnium Europę Principum potentiam longè ſuperabat. Quod quidem à verbis ſacræ Scripturæ non multùm diſſentire videtur. Inde enim naues Salomonis (vt eadem refert) tertio quoque anno maxima auri & argenti pondera in Iudæam tranſuexerunt. In Aphrica prætereà quoddam hominum genus inuenio, nomine Buaoi, vbi viri

Dam. Agoes de mor. & fide Æth. Beda ca. 2. in act. Apoſt. Euſ. l. 2. ecl. hiſt. c. 2. Plin. lib. 6. c. 29. Strab. li. 17. Act. Apo. c. 8.

Cādaces Regina Æthiopum.

Æthiopia primū inter oēs prouincias fidē Chriſtianam amplexa eſt: verùm inter prouincias Romanas Britānia prima fuit q̃ fidem Catholicā admiſit.

Doroth. de vita & obitu Proph. & ap. Hiero in ca. 52. Eſa. Hila. in pſa. 67. Euſ. l. 2. ca. 1. Sabel. Strab. lib. 16.

Teneſij & Sobrites à mulieribus regūtur.

Regina Sabę 3. Reg. 10. 2. Paral. 9. Matth. 12. Luc. 11. Ioſep. Iudai. antiq. lib. 8. ca. 22.

Naues Salomonis aurū ex Cephalia trāſuexerūt.

viros, fœminas verò fœminæ tantùm regebant. Qui tamen omnes populi non adeò in mulieres seueri erant magistri, vt earum administrationem naturæ contrariam (vt iste imaginatur) existimarēt. Verùm, vt finem tandem huic vltimæ parti imponamus, Lucanum consulere lubet, qui mulieris principatum nouum esse negat: vt satis declarant illius de Cleopatra Regina versus:

Stob. 42. Ex Nicolao, de mor. gen.

Lucan. li. 10.

- Non vrbes prima tenebo
Fœmina Niliacas, nullo discrimine sexus
Reginam scit ferre pharos. -

Regimē mulieris in Europa, Olympias in Epyro, Olimpias in Macedonia, Irenea, Theodora, Eudoxia.

In Europa autem, cuius nobis gubernaculi ratio notior aliquanto est, plurima huiusmodi administrationis occurrunt exempla. In Epyro siquidē Olympiadem Reginam, Pyrrhi filiam regnasse accepimus. In Macedoniæ similiter regno, mortuo Alexādro Magno, mater eius Olympias etiam dicta, succesit. Imò & in ipso imperio Constantinopolitano Irenea, Theodora, Zoë, & Eudoxia, & altera Theodora magistratus gesserunt. Quin & hęc Theodora omnibus Legatis, qui ad illam mittebantur, sola respondebat, & decreta in iudicio tā de publicis, quàm etiam de rebus quibuscunque priuatis ipsa proferre solebat, cuncta pro votis fœliciter prudentérque administrans. Præterea Teuca Ilirienfium & Sclauoniensium fuit Regina, eisq; pacatè imperauit. Quid de Hispania, Lusitania, Burgundia, Flandria, & alijs inferioris Germaniæ partibus dicam? Conradus Dux Franconiæ, & Hessię Lantgrauius, Comitatu palatino Rhenensi, necnon Ducatu Lotharingiæ potitus est, ob successionis ius, quod ad vxorē illius Izmelgardem pertinebat. Is cùm vnicam tātùm haberet filiam,

Zonaras to. 3. annal.

Plin. lib. 34. cap. 6.

Teuca.

In Hispania, Lusitania, Burgundia, Flandria, mulieres regnarunt.

eam Conrado Duci Sueuię nuptui tradidit, qui eam ob rem Comes Palatinus & Rhenensis factus est. Hic Cõradus filiam quoque habuit nomine Agnetem, quæ Henrico Duci Saxonię & Limburgi nupta, eũ hac ratione Comitem Palatinum effecit. Idẽ de diuersis alijs Germanię partibus affirmari posse, Agnes Imperatoris Henrici 3. vxor, testis est locupletissima. Ea enim, filio suo Henrico quarto, nondum per ętatem ad imperandum idoneo, vniuersi imperij habenas diu moderata est, cùm nihilominus eius filius nõ successionis iure, sed legitima electione Imperator creatus esset. Quid? nonne Mesa-varia, auia Imperatoris Heliogabali, & Alexandri Seueri, tum vel maximè, cùm antiquum illud Romanum Imperium floreret, Romę in Senatu grauissima Reipub. negotia tractabat, & quę decreta erant aut expedienda, suo chyrographo confirmabat? Addam nunc regnum Siculum & Neapolitanum in Italia: cui Noach (quẽ aliàs prophani authores Ianum dicunt) Cranam filiam suam Reginam præfecit. In eadem Italia Lauiniam post obitum Aeneę regnasse, memoriæ proditum est. Regnum denique Neapolitanum à mulieribus quoque, sed Reginis, administratum est. Cuius rei meminerunt Historię, cùm de Amalasyntha verba faciũt: quę post mortem patris sui, negotia Regis Theodorici, ac proprij filij sui Athalarici suscepit. Ista Amalasyntha mater fuit Almarici Regis Hispaniarũ, quę tandem, mortuo ipso Almarico, Regis officio functa est. Quid? nonne Lotharingia, Mantua, Suecia, Dania, & Noruegia, à mulieribus regebantur? Nonne &

Agnes vxor Hẽrici ducis Saxoniæ.

Agnes vxor Hẽrici 3. Imperat.

Crana filia Noach.

Amalasyntha Regina Neapol.

Regimẽ mulierum in Lotharingia & Mantua, in

Boëmia, & Hungaria? Et vt ad nosmetipsos veniamus, nonne etiam Scotis fœmina nomen dedit? nonne Robertus Bruseus, & Robertus secundus Stuartus Scotorũ Reges, ius regni à fœminis acceperunt? Imò & Flãdris atque Anglis idem sępe contigit. Iam verò fœmineam successionem, quod ad imperium regni Anglię attinet, minimè nouam, aut Naturę repugnantem esse cõstat. Legimus enim in Anglorum Annalibus, Reginã Cordellam hęredem & filiam Regis Lyrę decimi, patrem à duabus ipsius sororibus regno iniuria expulsum, honorificè restituisse. Adhæc, circiter trecẽtesimum quinquagesimum quintum ante Christi natiuitatem annũ, Martiam Probam in puerili adhuc filij sui ætate, regni Anglicani gubernacula magnificentissimè rexisse, atq; leges aliquas, quæ adhuc hodie Martianę vocãtur, sanxisse accepimus. Affirmant quidam Historici tam nostrates, quàm externi, Helenam nobilis illius Constantini matrem, Britonem fuisse, necnon hęredem atque vnicam Coëli Regis Britanniæ filiam: ipsum quoque Constantinum ex Britannia oriundum fuisse minimè asseuerare dubitant. Certè Constantium huius Cõstantini patrem, in Britannia Eboraci diem suum obijsse, illiúsque inuictissimam ac nobilissimam familiam ibidẽ originem suam cœpisse, præstantissimi ac fide dignissimi referunt authores. Et non tãtùm tempore Helenę, sed etiam ante illam, mulieres cùm in bello, tum in pace immortalem sibi gloriam compararunt. Quid dico, compararunt? Imò ipsorum Britonum Duces, cùm aliquod bellum gerẽdum esset, erant fœminæ, vt Tacitus,

regnis etiam Sueuiæ, Daniæ, Noruegiæ, Boemiæ Hungariæ, Scotiæ, Angliæ.

Martia proba.

Helena mater Constantini magni. Onuf. de Roma. princip. Budæus de vita Constã. lib. 1. lect. 7.

(ne alios cõmemorem) ſcriptis mandauit, qui hac de re loquens, ſic ait: His atq; alijs inſtructi Voadicea generis regij fœmina Duce (neque enim ſexum in imperijs diſcernunt) ſumpſere vniuerſi bellum. Satis iam dictum ſit de Henrico 2. qui iure materno regni Anglicani ſceptra adeptus erat: qui quidem Rex vxoris ſuę nomine, Aquitaniæ Pictauiſque Ducatum obtinuit, ſicuti feciſſent etiam ipſius ſucceſſores (vt paulò antè declarauimus) niſi Rex Arthurus Ricardi nepos, immani Regis Ioannis crudelitate, ſine ſucceſsore è vita migraſſet. Et quam ob rem, quęſo, regni Anglię Reges, Gallorum Regum inſignibus ac titulis gaudent, niſi propter ius illud, quod Regi Eduardo tertio ex parte matris ſuę Gallorum Regis filiæ obueniſſe affirmãt? Et licet Galli exiſtiment ſe meliorem partem elegiſſe, eorum tamen lex, inueterata quædam cõſuetudo eſt inter illos, vt ipſi aiunt: non quòd hi (vt ille) arbitrantur imperium mulieris Naturę contrarium eſſe: nec minùs ſanè alienum, quàm fuerat caput illius iuuenis ab humeris ſeparatũ, qui vniuerſis quaſi ſpectaculũ aliquod in publicis nundinis D. Bartholomęi nuper Londini peractis, propoſitus fuerat: multiq; illud quorum oculi cùm mentis tum corporis obſcuris tenebris inuoluti erant, tanquam veriſsimum aliquid eſſe videbãt. Quemadmodum enim caput illud nunquam ab humeris auulſum erat, licet artificiosè ita accommodatum foret, vt amputatũ prorſus videretur: ſic vos tenebras nobis offundere cupitis, vt cæcutientes quodammodo ita mulierum regimen & Naturam inter ſe differre exiſtimemus: vt nulla penitus

Voadicea.

In vita Agricolę.

Henricus 2. titulo matris ſuę factus eſt Rex.

Vide Aligene al. 1561.

Galli regimẽ mulieris naturę contrarium eſſe nõ aſſerunt.

nitus inter hæc duo conuenientia esse queat: cùm certè Galli nunquam adeò à vero auersi fuerunt, vt hoc mulieris imperium vel Naturæ, vel Dei verbo repugnans esse affirmarent. Nam si hoc sentirent, profectò nõ tam diu & toties fœminas sibi imperare passi fuissent, cùm adhuc eorum Reges idoneam gubernandi ætatem nõ attigissent. Quid? nonne Adelam Regis Philippi, & Blancam D. Ludouici matres, Francisci quoque Regis nuper ad Pauiam ab hostibus in bello capti matrem, necnon plerasque alias loco Regum habuerunt? Quod sanè ab illis præstitum esse egregiè, quibus prædictas Adelam & Blancam ob bene administratum regnum cumularunt, laudes, satis supérque testantur. Et quamuis titulo quodam generali sanciuerunt per politiam quandam, nullam admittere alienigenam, quæ regnãdi potestatem in illos haberet, nihilominus tamen in hũc vsque diem ipsi beneficio cuiusdam mulieris, Ducatu Britanniæ, optimísque alijs permultis possessionibus, quæ ad mulierem ritè pertinebant, potiuntur. Qua etiam ratione Ludouicus Delphinus ad regni Angliæ fastigium, tantùm vxoris suæ iure, aspirarit, superiùs demonstrauimus. Ex quibus omnibus dilucidè (ni fallor) declaratum est, hoc genus administrationis nequaquã Naturæ refragari, argumentis ad id conuincendum ex antiqua Asiæ, Aphricę, & Europæ cõsuetudine petitis. Sed vt nihil, quod perfectam huius rei probationẽ concernit, prætermittatur, audite quęso, vnum aut alterum ex versibus Poëtarum omnium facilè principis Virgilij:

Adela mater Philippi Regis, & Blanca D. Ludouici mater. Vide præfationem prædicti fœderis

Galli principatus iure mulierũ obtinuerunt.

Cõclusio cõtra aduersarios de lege Naturæ.

Filius huic fato Diuûm, prolésque virilis
Nulla fuit, primáque oriens erepta iuuenta est:
Sola domum, & tantas seruabat filia sedes.

Virg. lib. 7. Eneid.

Verùm, vt quę latiùs hucusque à nobis disputata sunt quàm poterit fieri, breuissimè explicentur: ita mihi aduersum theses tuas concludendum esse existimo. Cùm inter legem consuetudine, diuturnóque vsu firmatam, atque Naturę legem vel ius gentium, nullum pene discrimen inueniri queat (Nam omnes populi, imò vniuersus terrarum orbis eo ipso iure vtitur) nullo pacto Naturę instituto aduersari aut refragari lex hęc diceda est: cùm sit, inquam, omnis Pop. consensu permulgata atque stabilita. Quę cùm satis per se nota manifestáq; sint, tum etiam quòd rationibus argumentísq; iam allatis confirmari valeant, tantùm abesse colligemus, vt Naturę vllo modo repugnet, vt potiùs cum ea summa consensione congruere atq; conuenire statuamus. Ipsa enim Natura postulat, vt filia patrimonium, quod illi ex parte patris sui obuenit, habeat atque possideat: cui si fuerit aliqua dignitas annexa, ea quidem bonis paternis coniuncta censeatur, vt alterum ab altero separari aut disiungi minimè possit. Quòd si vero ex officio & obedientia, quam præstare tenetur fœmina marito suo, argumentum iste aliquod desumpsisset, nimirum, Sancitum esse lege Naturę, vt mulieres viris, quibus cũ legitimi matrimonij coniunctionem inierint, pareant: atq; ab ijsdem se regi patiantur. Contra naturam itaq; fieri, si quando mulier viro suo aut superior esse cupit, aut videtur, cùm sit eius vxor: tunc sine vlla cõtrouersia secundum rationem, Scripturam sacrã, atq; Naturæ or-

Vxor potest aliquomodo marito suo superioresse.

diné progressus esset. At si sic tantùm inferre conatur, eas nullo modo posse marito suo superiores esse, nugatorium planè conficiet argumētum: ac Sophistarū more res natura sua diuersissimas confundere tentabit. Præceptoribus morem gerere, ac parentibus obtemperare puer debet: qui illius, etiam si sit Princeps, corripiēdi corrigendiq; potestatem habent. Attamen huic puero, authoritatem suam in præceptorem per magistratus exercere licet: imò & in parētes, si res ita postularet: sicuti Eduardus confessor, & Eduardus tertius Anglorum Reges, in proprias suas matres fecerunt. Idem dici potest de marito & vxore. Vxor enim etiam saluo suo honore, & debito officio erga Deum & cōiugij fidem, mariti sui incontinentiā coercere iure potest, si aliquod emolumentum Reip. inde accessurum spes affulgeat: neque propterea matrimonij pactum, quo mulier viro suo pręclarè tenetur, violaret. Sed aliud quoq; argumētum vanitatis, ne dicam mendaciorum, refertissimum profert: in quo asserit, imperium mulieris nūquam ferè sine Ataxia, id est discordia, consistere posse. Inficiari nolo, nonnunquā ita vsu venire: sed hoc perpetuò contingere constanter pernego. Conferatur simul vtraque hæc gubernatio, & æqua lance perpendatur, absq; dubio perspectum erit imperium mulieris potiùs (quòd pauciora longè incommoda secum adfert) quàm viri laudandum & amplectendum esse. Sed Deus bone, quàm absurdum est & periculosum, tam temerè & inconsultè de Principum iure & authoritate conijcere? Verùm hæc missa faciētes, ad eius interpretationis suæ

caput

caput, quo se sacræ Scripturę lorica munitum, facillimo negotio ictus nostros retardaturum gloriatur, accedamus: vt quibus tandem propugnaculis nitatur, planiùs innotescat. Vetitum ergo (inquit) erat Iudæis, ne Regē eligerent aut constituerent, nisi ex fratribus esset: Reginam igitur ex sororibus habere prohibemur. Sed huic quoque obiectioni abundè satis ex superioribus nostris dilutionibus satisfieri posse arbitror. In primis namque ostēdere conatur huic legi omnes principes obtēperare debere: sed grauissimū onus suscepit, cui quidem ferendo nec humeri, neque vires eius pares esse poterunt. Quod cùm probè animaduertisset, atque mox ruitura, collapsuráque ædificia sua perspexisset, ea firmissimo legis Naturæ fundamento fulcienda esse putauit. Sed hæc omnia (vt aliàs diximus) nihil aut parum, ad rem faciunt. Præterea hæc secunda nostra responsio facillimo negotio suam thesim labefactabit, quæ tantùm liberam ac volūtariam Regis electionem proponit atq; permittit. Nos enim de natiuitate nunc & successione verba facimus, in quibus nullum habemus arbitrum, præter solum Deum Opt. Max. qui diuina sua prouidētia electionem nobis elargitus est: quam si inuertere nitimur, violatores diuinę ipsius voluntatis reputabimur. Verùm, omnibus hisce subsidijs relictis, quātùm authoritatem hanc verba illa iuuare possint, videamus. Est masculini generis, Frater, & idcirco mulieres sub hoc vocabulo non comprehenduntur. Sed hoc tibi concesso axiomate, nonne ipsa sacrę Scripturę verba mulieres condemnabunt, cùm ait: Qui crediderit, & baptizatus

Quæ sequatur absurditas ex nimiū seuera huius vocis, ex fratribus, interpretatione.

Mac. vlt.

fuerit, hic saluus erit? Maximè cùm hæc loquendi forma non rarò in sacris voluminibus iteretur: veluti cùm dicitur: Beatus vir, qui non abijt in concilio impiorum. & cę. &, Beatus qui intelligit, & c. Hîc adde, quòd per hunc tuum canonem, mulieres octo etiam beatorum gaudijs priuabuntur. Verùm, nolumus diutius in vocabuli huius, FRATRIBVS, interpretatione inuestiganda immorari: hoc vnum saltem addemus, verbum hoc non tam strictis, atque tu facis, circunscribendum cancellis. Etenim non solùm in Scriptura sacra, sed in monumētis veterū authorū, sub hac dictione, FRATRES, continentur proles ex fratre prognatæ, atque etiam cognati ex duobus fratribus ortum suum ducentes. Abraham Loth nepotem suum, fratrem appellabat. Medea quoque nepotes suos, fratres nuncupabat, cùm his verbis sororem suam Chalciopem alloqueretur.

εἰ ἔπι τῆς ψυχῆς; προφερέστερον ὕπ παιδῶν
σῶν θειῶν, οἵ δή μοι ἀδελφειοὶ γεγάασιν.

Similiter, sicuti in iure ciuili masculinū genus fœmininū cōplectitur, ita fit in verbo vestro, FRATRIBVS. Testis est Modestinus in hunc modum loquens: Tres fratres, Titius, Menius, & Seia. Paulus etiam & Titius fratres. Sceuola affirmat, quòd cùm aliquid in testamēto relinquitur fratribus, huius etiam participes fiunt sorores, nisi compertum fuerit atq; probatum, aliam fuisse voluntatem illius, ad quem pertinebat testamentum. Nunc autem cùm sic dicat sacra pagina, Fratrem tuum odio non prosequeris: Nihil fratri ad vsuram dabis: Vnusquisque fratrem suum cum misericordia tractet

Psalm. 1. & 4.

L. Lucius §. Quæsitum. ff. de Legat. 3. & ibi Bart.

Genes. 13.

L. 1. ff. de verborū signif. L. tres fratres ff. de pact. & l. Lucius fami. Ercis. Dicit L. Lucius. §. Quęsitum. Quæsitū est, an quod hęredes fratribus rogati essent restituere, etiam ad sorores pertinet. Respōdit, pertinere, nisi aliud sensisse testatorē ꝓbetur.

Leuit. 19.

ctet: Si frater tuus tibi inimicus mortuus ſit, condona illi. Declinet vnuſquiſque fratrem ſuum, qui probæ vitæ integritatem non amplectitur. Qui odit fratrẽ ſuum, ambulat in tenebris, & multa alia huiuſmodi. Nobiſne licebit propterea ſororem noſtram deſpicere? illam ne fœnore affligemus? crudelitatem in eam exercebimus? vel ſi aliquid aduerſus nos commiſerit, nunquam, ſalua conſcientia ignoſcemus? quid? ſororis noſtræ ſocietatem, tanquam ſacrilegæ, aut excommunicatæ alicuius euitabimus? Naſcetur profectò ex hoc tuo aſſerto ridiculus mus, cùm nunquã probare poſsis hoc verbo, frater, ſororem, aut vocabulo Rex, Reginam in ſacris literis excludi. Græcè, vna tantùm dictio & fratrem ſimul & ſororem comprehendit: verũ in genere aliquod reperitur diſcrimen: Ἀδελφὸς, Ἀδελφή. Similiter Rex & Regina inter Latinos: & ſicut apud Græcos Βασιλεὺς, Βασιλίς, ita apud Hebræos Melech & Malcha, & Gallicè Roy & Royne, non multùm inter ſe differre putantur. Cùm igitur iuxta verã hominum interpretationem dictio iſta, frater, vocabulum, ſoror, cõplectatur, vt patet ex ſacra ſcriptura: & hoc verbum Rex, per vnius & eiuſdem vocis ſignificationem ac proprietatem Reginam comprehendat, non tantùm in ſacra ſcriptura, verumetiã in alijs pleriſque linguis, profectò mulieri quoque eam dignitatem tribuere debemus, quæ iure ad nomen illius pertinet, quæ'que illi, ſicuti nomẽ ipſum conuenit. Tametſi autem in Regno Angliæ inter nomen Regis & Reginæ aliquantulum diſcriminis eſſe videatur, & antiqua Regni ſtatuta non ſolùm omnẽ authoritatem

Deut. 23. Zacha. 7. Math. 18. 2. Theſ. 3. 1. Ioan. 2.

Neque hoc verbũ frater, ſororem excludit, neque Rex Reginã per aliquam ſcripturæ authoritatem.

Melech. Malcha.

ac potestaté in nomen Regis conferant, sed etiam omnem corrigendi puniendique facultatem tam in Reip. perturbatores & regni affectatores, quàm in legũ transgressores eidẽ cõcedant: nihilominis tamẽ vniuersa illa priuilegia & iura, non minùs ad principem fœminam, quàm ad virum spectant: veluti ratum ac sancitum fuit ante illud decretum, quod pro maiori huius sententiæ declaratione editum fuerat. Non aliter sentimus de prædictis vocabulis, frater, & rex, quibus vtitur in eodẽ loco sacra scriptura. Verùm si aliquibus interpretatio ista scrupulum iniecerit, præstantissimum iurisconsultum Paulum adeant, & mox canonẽ, cuius paulò anteà mentionem feci, diligenter studioseque apud animum perpendant. Si inquit I. C. de interpretatione quæratur: in primis inspiciẽdum est, quo iure ciuitas retrò in eiusmodi casibus vsa fuit: optima enim legum interpres, consuetudo. Aduertendum nobis est igitur, vtrùm in Iudæa & Ierusalem mulieres vnquam gubernatrices extiterint: & quomodo ipsi Iudæi hunc locum sint interpretati: vtrumne eorum sentẽtia sit eadem omnino cum hac aduersarij nostri opinione. Certè Iudæi nulla vnquam memoria huiusmodi interpretationem ediderunt, ab eo saltem tempore, quo Christiani cum illis consuetudinem aliquam inierunt. In primis quidem Fulco Comes Andegauensis, qui omnia fortunæ bona sua Gofredo filio suo, Henrici secundi patri, reliquit, sese ad Regem Balduinum secundum, Hierosolymam contulit, vbi cum Melysenda Balduini filia matrimonium contraxit, atque sic per illius Melysendæ ius, Regni

Anno Mariæ 1. C. 2.

L. fi. ff. de legibus.

Iudæi nunquã hoc verbum interpretati sunt, quo iste noster aduersarius.

Fulco & alij Hierosolymitani Reges per vxores ad regimen peruenerunt.

gni Hierosolymitani imperium adeptus est. Salome quoque Herodis soror, in administrationem Iamniæ, Asoti, Phasilidis & Ascolaniæ succeßit. Quod profectò non leue argumentum est ad conijciendum, nunquam Romanos eius opinionis fuisse, vt tecum sentiẽtes, contra naturam fore arbitrarentur, si quando ciuili administrationi fœmina præficiatur. Recensere possem vxores Iohannis, Aristobuli, & Alexandri, quæ postquam earum mariti fato concesserant, diu Iudæis imperitarunt. De quibus earumque rebus gestis memoria, licet in sacra scriptura mentio nulla fiat: fide tamen sua, ob authorum grauitatem carere minimè debent, quam magnifacere debeamus. Neque nobis deficit sacrarum literarum authoritas, quin potius tanta eius copia abundamus, vt Deus ipse, cui cuncta, non tantùm præsentia, sed & præterita atque futura patent, huiusmodi peruersum genus hominum, quod cauillationibus suis leges & præcepta à se constituta deprauaret, aliquando exoriturum præuidens, improbitatem & malitiam eorum disertißimis responsis coarguisse videatur: quod etiam ipsa experientia quàm primùm docebit. Mulier igitur (si huic creduli esse volumus) omni principis & Reginæ honore dignitateque spoliabitur. Quî sic, quæso? nonne eodem Dei charactere insignita fuit mulier, quo & vir? Nunquid ne etiam Dei Opt. Max. maiestatem ipsam præ se fert mulier? An non vtrique benedixit Deus? Ecquidne etiam vtrique potestatem dedit, vt dominarentur piscibus maris & volatilibus cæli, insuper & vniuersis animalibus quę mouentur super terram?

Ioseph. lib. antiq. Iud. 17. c. 13. Iosep. lib. 13. c. 10. & 20. Egesip. de excid. Hiero. lib. 1. c. 12.

vxores Ioannis, Aristobuli & Alexandri Iudæis imperarunt.

Genes. 2. & 1.

Quid tandem ipse per imaginem Dei significari putas? Nunquid arbitraris cum diuo Paulo hominem absque peccati macula fuisse creatum? Idem & de muliere tibi censendum erit. Quod si cùm his statuis, qui existimant imaginem dei summam Trinitatem repręsentare: nos eam (si res tã eximiæ Majestatis ita repręsentari potest) cum memoria, íntellectu ac hominis voluntate conferemus: qui quidem intellectus, memoria, & voluntas non minùs existunt in muliere quàm in viro. Quid est quod viri harum facultatum ope assequi possunt, mulieres verò minimè? Si porrò doctrinæ atque eruditionis rationem aliquam habere volumus, inueniemus profectò mulieres, quę Musicæ, Astronomię, Philosophiæ, artis oratorię, Physicæ, Poësis, Iuris, Theologiæ, peritisimę fuerũt. Atossa Persarum Regina, de qua superiùs verba fecimus, prima modum scribendi epistolas inuenit. Aspasia ludimagistra fuit prestantisima illius oratoris & ducis Periclis. Neque erubuit Socrates Diotinam audire. Filia Accursij ius ciuile publicè Bononiæ prelegit. Nonne Sybillarum authoritas nõ tantùm apud probatisimos & antiquisimos authores, sed etiam apud Christianos summo in pretio est? Paula quoque & filia eius Eustochiũ sacris literis eruditę fuerũt, sicut & aliæ quàm plurimę fœminæ, vt ex operibus D. Hieronymi perspici potest: pręter illas, quę illũ ętate pręcesserunt: quarum etiam idem fecit mentionem: qualis fuit prędicta Lispasia, Sapho, Cornelia, & Hyptachia, quæ nulli Philosophorũ suæ tẽpestatis cedere videbatur, imò in gymnasiũ Plotini, Platonisque scolam suc-

Eruditæ mulieres.

Clemens. Alexandrin. Stromat li. 2. Plato in Meno. Socrates in simpatio. Plato. Albericus. L. Qui filiũ vbi pupill. Hieron. in præfat. in Sopho. ad Paulum & Eustoch. Tripart. lib. 11. c. 12. Diodor. Siculus. lib. 2. & 5.

ſucceſsit, vbi palam varias liberalium artium diſciplinas profeſſa eſt. Quid dicam de nouem Muſis, quæ literatę virgines extiterunt? Quænam ſcientiarum Dea, niſi Minerua dicitur? Quis artem plantandi & ſerendi adinuenit? nonne Mulier? Lubens hîc pręteteo mulieres quaſdam nobiles Britanniæ de literis optimè meritas: necnon Cambram filiam Regis Belini, quæ leges interpretata eſt: à qua etiam leges iſtæ, quę Sycambricę appellantur, nomẽ ſuum ſortitas eſſe nonnulli ex Angliæ ſcriptoribus prodiderũt. Martiam probam fœminam, aliáſq; permultas tacitus hîc omitto, ſuperfluum exiſtimans pręteritorum memoriam renouare, aut externis exemplis recenſendis immorari, cùm abundè domeſtica ſeſe nobis ſuppeditent. Quod ſi nec his omnibus aduerſarij noſtri, quod ſemel in fœminas concepit odiũ, exſaturari poſsit, ſed vlteriùs adhuc virus ſuũ euomere cupiens, eas non ſatis firmo iudicio, conſilio, prudentiaque ad res ac negotia maximi momenti tractanda pollere contendat, Nos ita ei reſpondebimus: Si hæc illius obiectio põderis alicuiꝰ foret, vniuerſos Principes & Reges, qui nondum propter iuuenilem ſuam ætatem, ad regendum apti ſunt, excluderet, vel eos ſaltem, qui, vt diximus, cõſilij aut iudicij inopes ſunt, non aliter, atque fœminas repudiaret. Licet autem mulieres tibi infirmæ & debiles videantur, nihilominus tamen Romanorum Rex Numa, & magnus ille Monarcha Iuſtinianus, multíque item alij ſuarum vxorum conſilia tã in publicorũ, quàm in priuatorum negotiorum deliberationibus, non ſine maximo Reip. emolumẽto adhi-

Illa Numæ coniux conſiliũque fuit. ouid. 3. Faſtorum.

Iuſtinianus multíque alij principes plurimũ ſuarum vxorũ conſilijs in publicis negotijs vſi ſunt.

adhibere minimè dubitarũt. Beneficio cuiusdam Mulieris, insignis ille Monarcha Cyrus mortis periculum semel effugit. Theodosius etiam Imperator plurimùm vxoris suę consilio detulit. Theodolinda vxor Agilulphi Regis Lombardorũ, & Bertha vxor Regis Anglorũ Ethelberti, & Clotildis vxor Clodouęi Regis Gallorũ, fuerunt quasi instrumenta post Deum, quibus hi Reges ad fidem Catholicam amplectendam, persuasi sunt. Olim Lacedemonij omnium Græcorum prudẽtissimi, & Atheniensium etiam absque quarundam mulierum consilio iudicioque nũquam aut rarò actiones vel causas publicas dirimere solebant. Quam consuetudinem veteres quoque Germani obseruabant. Nec ipse Socrates, neque Plato mulieres publicis negotijs tractandis ineptas iudicauerũt, modò forent ad ea munia subeunda idoneæ. Fatetur pręterea Aristoteles, mulieres Reip. Lacedemoniorum nõ parum profuisse: & quamquam idem Aristoteles viri gubernationem anteponat, non tamen mulieris authoritatem aut ius in administrando omnino improbat: sic enim ait: Ἐνίοτε δὲ ἄρχουσιν αἱ γυναῖκες ἐπίκληροι οὖσαι.

Possem pluribus enarrare, quomodo præstantissimas Respublicas singulari cum laude, dignitate, prudẽtia, politia, dexteritate, liberalitate, iustitia & misericordia mulieres administrarunt, nec in re aliqua, quæ virum Principem decebat, muneri suo aut officio defuerint: sed vereor ne aliquibus nauseam pariat ille labor, maximè cùm hæc, quę dicenda essent, ex suprà citatis historijs, quas in medium velut maximi momenti argu

Mulieres quædam authores fuerũt maritis ad fidem christianam amplectendam.
Theodolinda.
Bertha.
Clotildis.
Iustin. Authen. vt Iudic. sine quo qui suffrag. in prin.
L.C. de præscript. quadriennal.
Hiero. Hallic. lib. 1.
Tripart. lib. 9. c. 31.
Paulus Diacon. de gestis lõg.
Beda. lib. 1. Eclef. hict.
Paulus Emilius lib. 1:
Plutarch. in comm. Numæ. & licurg. & in vita Ægidis.
August. de Ciuitate Dei, lib. 18. c. 9.
Plato & Aristoteles non reprobant omnino regimen mulieris.
Tacitus de morib. Germanorum.
Plato dialogo. 5. de Rep.
Politicorum libro. c. 7.

argumenta protuli, diligens & attentus lector manifestissimè animaduertere posit. Porrò si nec hæc omnia, quæ modò allata sunt, ipsius rabiosam peruicaciā compescere queant, ad alia me conuertam argumenta, quæ indubiè pertinaces ipsius cauillationes non leuiter retundent. Sed quid hoc quæso, est, quòd te nescio quid murmurantē audio? Etiamsi, ni fallor, ais, quę mox à te prolata sunt, concederentur, maior tamē adhuc obex superest, qui mulieres à Rerumpub. gubernaculis arceat, bellicæ nimirum rei negotium, quod mulieribus nullo pacto conuenire potest. Euge, hanc sanè quæstionem omnibus ijs, quę hactenus allata sunt, difficiliorē, magísque arduam esse opinor. Verùm si ipsamet sacra scriptura, sicuti reliquas, ita hanc dubitationē discusserimus atque refellerimus, quid erit, quod vlteriùs dicas? Accipe igitur, nobilem illam Deboram, quæ omnem hanc inter nos controuersiam dubiò procul facilè dirimet. Obtinuit enim illa (quod inficiari non poteris) præcipuum & supremum in populo Dei magistratum, ipsique deo grata admodum atque accepta fuit. Itaque solebat illa audire & examinare quascunque lites, controuersias, & ambiguitates iuris, neque per alios huiusmodi negotia peragebat, sed ipsamet semper præsens rebus gerendis aderat. Hæc autem Prophetissa erat. Quæ verba accuratè perpendit Origenes, cùm ait, sacram scripturam istiusmodi loquendi forma minimè vti, de cæteris Iudicibus aut arbitris: nisi fortasse cùm maleuoli aut detractores aliqui (qualis est præposterus vir iste) mulieris administrationi sese opponerēt.

Debora Iudæorum extitit gubernatrix grata Deo & accepta.

Homil. 4. in. 4. cap. Iudic.

Non est operępretium iam Amazones, Zenobiam Palmeriorum Reginam doctrina ornatissimam, nec Artesiam Viraginem ignaui ac timidi Persi vxorem, aut Voadiceam, vel inuictā aliquam ex Reginis illis, quarum memini superiùs, commemorare. Vnica namque Debora, istarum omnium partes tuebitur. Iabin Chananæorum Rex populū Israëliticum propter scelera sua, Deo mirum in modum ipsi infenso, spacio viginti annorum summis calamitatibus & intolerabili seruitute afflixit. Habebat ille trecēta millia peditū, decem millia equitum ad prælium aciémque instructa: quadrigarum verò tria millia, quę erant instrumentis bellicis & sarcinis destinata. Magnanima ista Debora Barachum subito ad se vocauit, vt exercitum cogeret, & cum decem hominū millibus Sisaram Iabini Ducem aggrederetur. Qui cùm sine Deboræ pręsentia nihil tentare vellet, Esto, inquit illa, vos egomet comitabor. Cùm autem ad pugnā iam instrueretur acies, Barachi & Israelitæ magnis aduersorum copijs perculsi, de recessu munito aliquo loco subeundo, in quo tuti esse, & aduersam belli fortunam effugere possent, cogitare cœperunt. Absit, inquit Debora, nolite vos in fugam conuertere: estote bono animo & constantes, laudem enim ex hostibus reportabimus. Interim aduersarios suos adoriuntur, quos statim grandine & ingenti pluuiarum vi obrutos viderunt, & ita huiusmodi tempestate correptos, vt aspectum omnem amitterent. Qui hoc pacto deuicti atque superati, terga hostibus suis dederunt. Ex quibus nonnullos fugientes interfecerunt

Pollio Vepiscus in vita Amel. Herod. lib. 1. Iusti. lib. 2.

Iudic. 4. Ioseph antiq. Iud. lib. 1. c. 6.

Insignis Deboræ victoria.

Israëli-

Iſraëlitæ, nonnullos etiam eorum equites ac quadrigæ comminuerunt. Neque verò putes velim, me ideo Deborã ſummis laudibus extollere, quaſi exiſtimẽ res bellicas æquè decenter mulieribus conuenire atque viris ipſis: non enim improbo Homericum illud, quo Hector vxori ſuæ reſpondens, egregiè ſanè ait:

Iliad. 6.

Ἀλλ᾽ εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε
Ἱστόν τ᾽ ἠλακάτην τε καὶ ἀμφιπολέεσσι κέλευε
Ἔργον ἐποίχεσθαι, πόλεμος δ᾽ ἄνδρεσσι μελήσει.

Sed hæc à me dicta ſunt, vt ſaltem oſtenderem ad fœminas pertinere, non tantùm adminiſtrationis ciuilis aliorumq́ue negotiorum procurationẽ, ſed eaſdem rebus etiam bellicis cùm ita opus fuerit, præfici & intereſſe poſſe. Hoc enim indicare videntur antiquæ illę & celebres cæremoniæ, quibus vtuntur ij, qui Reginas in earum creatione, gladio cingunt, & calcaria duo ad illarum calces alligant. Et quamuis iſtæ cęremoniæ ab eo tempore, quo regnabant Reges Eduardus Confeſſor vltimus, & Aluredus, tantùm introductæ ſint, & Regibus ſolùm conueniant, nihilominùs illuſtribus etiam fœminis principibus quadrare poſſunt, quibus illis in memoriam reuocetur, nefarios & ſceleratos, pro delicti grauitate, debita iuſtitia puniendos ac caſtigandos, necnon iniuriam ſibi ab hoſtibus illatam celeriter repellendam, eóſque armis ac viribus perſequendos eſſe. Quibus in rebus propoſitum ſibi quod imitẽtur exemplar, Deboram habent. Cæterùm hic Barac de quo modo mentionem fecimus, iuxta eorum omnium ſententiam, qui ſacram ſcripturam interpretati ſunt, Deboræ

Ceremoniæ quibus vſi ſunt Angli in creatione ſuorũ Regũ. Vide ſpeculum Hiſtor. Rich. Caſtrenſ. lib. 3. c. 3.

maritus fuit, vnde colligere possumus debitum vxoris officium erga maritum minimè gubernationi & publico mulieris regimini repugnare. Nulla enim est administratio, quam mulier & suscipere, simul & sustinere non posit, cum singulari Dei beneuolentia, & maximo Reip. emolumento. Etenim cùm ipse maritus vnicum sit administrationis membrum, & subditus quodammodo hac in re vxori suæ, ritè potest ac debet mulier maritum suum admonere, & vti res postulat, acriter (quãdo aliter quàm par est, se gerit) arguere. Vides ergo Deboræ exemplo totam hanc tuam thesin, tanquam sacræ scripturæ penitus contrariã, tolli ac reijci. Neque verò magni momenti hæc obiectio erit, quam aliqui pro falsæ opinionis suę defensione in medium afferunt, dum aiunt istud singulare fuisse priuilegium, & aliud huic simile in sacris literis nõ posse inueniri, & idcirco minimè sufficiens aut satis validum, vt eo mulieris imperium legitimum ac tolerandum esse probemus. Si enim quod vos asseritis, valeat, proculdubio sequetur Baptismum vestrorum puerorum non esse legitimum, cùm de eo vix duæ in sacra scriptura authoritates reperiantur. Exulabunt etiam multa alia iura, cęremonię, & cõsuetudines tam ecclesiasticæ quàm politicæ, quarum nonnullæ vnici ad summum, nonnullæ verò vix vnici exempli testimonio comprobari stabilirique queant. Verùm, cùm vsus harum rerum non sit à sacra scriptura alienus, verisimile est, atque probabile eas fuisse, esse, ac in posterum obseruari posse. At non video quid obstet, quò minùs Iudith aliud adhuc exemplũ adduci posit,

Vnicum in sacra scriptura exemplum sufficit.

Iudith. 13.

posſit, quæ tametſi Rempub. nunquam adminiſtrauerit, id nihilominùs effecit, quod huiuſmodi ſexus naturam exuperare videtur, cùm inſolenti ac elato illi Tyranno Holoferno viriliter & fidenter vitam adimeret: & certè non ſolùm animo excelſo & virili prędita fuit, verumetiam ſummis virtutum dotibus ornata, & ab vniuerſi populi cœtu ſapientiſsima iudicata. Itaque ſi hoc vſuueniſſet, vt ad Remp. gubernandã ſeſe aliquando contuliſſet, ſequeretur profectò, ratione minimè reluctãte, gubernationem illius, non magis Reip. vtilem, quàm Deo acceptam, necnon naturæ ſimul & ſacræ ſcripturę cõſentaneã futuram fuiſſe. Et licet hoc Deboræ exemplum ad labefactandã omnino illius obiectionem (qualicunque ea fuerit arte contexta) planè ſufficiat, tamen vt funditus obſtinatam illius peruicaciam perſpicuis exemplis, necnon manifeſta ſacrarũ literarũ authoritate euellam, vnam aut alteram quęſtiunculam mouere nõ grauabor. Atq; in primis, quid ſi vir quiſpiã maxima rerum omnium copia affluens, nullo maſculo hærede relicto, fatis concedat, nunquid ipſius filiæ ſacræ ſcripturæ authoritate, huiuſmodi bonis ac poſſeſſionibus paternis frui poſsint? Quòd ſi quis fortè hoc fieri poſſe negauerit, eum ſacrę ſcripturæ verba facilè conuincent: ſi autẽ hoc nobis cõceſſerit, alterum rurſus Ἐρώτημα proferam. Si hæc hęreditas alicui adminiſtrationi ciuili magis vel minùs coniuncta fuerit (quod non tantùm imperijs, ſed etiam ducatibus & alijs dominationibus euenire ſolet) vtrùm filia ea hæreditate priuabitur? Si eam priuari debere dixerit, certamẽ cum

verbis ſacrę ſcripturæ conſeret: ſi verò affirmarit hęreditatem quidem ad eam pertinere, ad alios verò ciuile imperium, tunc communi omnium opinioni, iudicio, & conſuetudini aduerſabitur abſurda ac temeraria iſta interpretatio. Quapropter aduerſus iſtam opinionem ita pronunciare ſtatuimus, vt decernamus imperium mulieris dignum eſſe, quod admittatur. Quam quidem noſtram ſententiam non tantùm exemplis, ſed etiam diſertis ſacrę ſcripturæ verbis, conſtitutionibus, ac decretis iam dudum probauimus. Ex quibus omnibus abundè ſatis friuolis iſtis aſſertionibus veſtris, quibus mulierum imperium naturę repugnans eſſe contenditis: nęcnon verbum illud, Frater, de Regis tantùm electione accipiendum eſſe, inaniter cauillamini, pro virili ſatisfactum eſſe arbitror. Reliquum nunc eſt, vt & nos tandem quid ex hac diſputatione concludere velimus, paucis explicemus. Aſſerimus ergo neque præpotentis Dei Opt. Max. lege, neque Naturę, aut iuris, Sereniſſ. Mariam Scotiæ Reginam à ſucceſsione administrationis regni Anglicani repelli. Quòd ſi hîc rurſum vociferētur atque obſtrepant: Eius demum Regis naturam, naturale quoque & paternum ſubditis imperium polliceri, qui ex propria eorum natione ad hoc tantùm faſtigium communibus ſuffragijs euectus fuerit: alienigenam verò contrà, ſi quando in Regem eligatur, hanc minimè de ſe ſpem præbere populo poſſe, quòd cum ingenium ab eo planè diuerſum habeat, eius quoque gubernationem populi extranei moribus nequaquàm conuenturam omnes metuant: Nihil ſanè aliud agere viden-

Ex ſacra ſcriptura colligitur regimen ciuile in mulieres cadere poſſe.

videntur, quàm vt perpetuis cauillationibus atque calumnijs alienigenas onerent:quorũ in numero si Sereniss. ista Domina locum sibi aliquem vendicaret, nonnihil fortasſis ea ponderis haberẽt: sed cùm ea, vt mox demõstrauimus,auos proauósque suos longa annorum serie excellentisſimos Anglorum Reges numeret, ijs potiùs maledicta illorum competent,qui per fas,nefásque,excusſis legitimis hæredibus, vi atque tyrannide regnum occuparunt. Sed videamus,quàm leuibus argumentis(quacumque tandem prudentia sese pręstare simulent)in communem omnium rationem,naturæque legem insurgant. Si Principum filiæ alienigenę censendæ forent,aut dignę quibus tyrannidis nota inureretur, ijsque parentum suorum hęreditas denegaretur, insipienter profectò fecerunt ij Reges (non loquor tantùm de Angliæ, sed etiam de alijs plerisque regibus) qui natas suas exteris Principibus nuptui tradiderunt. Nam vbi illis pręsidio esse eásque honoribus afficere debuissent,regnorum ac prouinciarum hęreditate,quę illis iure suorum parentum obueniebant priuassent: & quantùm ex aduersariorum nostrorum rationãdi modo percipere possum, tyrannidis nomine notassent. Quam sanè interpretationem arguit,imò reprobat ipsa Natura. Ea si quidẽ nobis dictat,& tacitè quodammodo persuadere conatur, & principem ei populo,à quo iam suam originem traxit, humanisſimum atque mitisſimum fore, & vicisſim eundẽ Principem huiusmodi populum beneuolum sibi ac obsequentisſimum admodum habiturum. Quodsi vnquã Angli in suis regi-

Regina Scotiæ Anglis non eſt alienigena.

bus experti ſunt, non minora certè ſibi & beneuolentiæ & humanitatis ſtudia de Sereniſsima Scotorum Regina, omnium virtutum inſignibus, præter ſanguinis coniunctionem, quæ ipſi cum eodem populo intercedit, cumulatiſsimè ornata, audacter polliceri poterunt. Et certè non magis à Natura alienum eſt, vt talis Princeps, quæ genus ſuum ab antiquo Regum Anglorum ſanguine duxit, Anglis imperet, quàm vt fluuij, qui ex magno Oceano eruperũt, in eundem rurſum refluant, vt eleganter ſcribit Homerus:

Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θαλάσσα,
Καὶ πᾶσαι κρῆναι φρείατα μακρὰ νάουσι.

Hæc autem inter talem principem & populum cohærentiæ, amicitię, coniunctionis, mutuíque amoris ac beneuolentiæ neceſsitudo, non magis naturę aduerſari aut extranea dici poteſt, quàm illa, quæ eſt inter arborem & eius radicem, inter fontem & fluuium à fonte deriuatum, inter ſolem & ſolis radios: denique quę inter ſenem Auiam amore in liberos flagrãtem, & iuuenem eius neptem tenerrimè dilectam intercedere ſolet. Nec aliud nomen mihi occurrit pręſtantius, quo nobiliſsimam Angliam appellem, quàm ſi eam Sereniſsimæ huius Dominę chariſsimam Auiam nuncupem: quam quidem ipſa Anglia (ſi ſingulari Dei beneficio tandem aliquando Regni gubernacula ſuſceperit) non tantùm ſui ſtudioſiſsimam Dominam, ſed etiam chariſsimam ac benigniſsimam filiam reuerâ experietur. Neque verò ſtatuta regni Angliæ vnquã tales principes à ſucceſſione regni ſui prohibere voluerunt. Cùm ea ob mutuũ

aliorum erga alios beneuolentiæ vinculum minimè à Dei, naturæ, aut rationis legibus dissentiant: quibus tamen omnibus nihilominus impiè, iniustè & scelerate Reginam Scotiæ, quę ritè illi Deus, natura & ratio, necnon omnes pij Angli concedunt, isti priuare nituntur, dum aiunt eam alienigenam esse.

Atque hactenus quidem Reginę Scotię ius atque titulum perspicuis argumentis patefecimus, ac probauimus, aduersariorumque nefarios conatus, quantum in nobis fuit, repressimus. Et cũ hæc quę leuiter tetigimus, eorum præcipua sint conuitia, reliqua vt nullius momenti ab omnibus floccifieri meritò debẽt. Quibus tamen perfidi quidam homines, Reginæ Scotię famam, & honorem, atque etiã fœlicem huius vtriusque regni vnionem (faxit Deus vt ita eueniat) perturbare conati sunt. Fœlicem hanc coniunctionem appello, cùm non solùm inueteratam inimicitiã, capitale odium, acria & intestina bella, in quibus, plurimi hisce transactis seculis tam Angli quàm Scoti, mutuo sese vulnere confecerunt, extinguet: verumetiam, vtrũque regnum ad concordiam aliquãdo reducet, eámque stabiliet, & immortale decus his regionibus pariet, ita vt nulla lingua nostræ fœlicitatis vbertatem exprimere satis queat, nec quisquam reperiri posit, qui maiorem animi voluptatẽ desiderare ausit. Inueterata illa odia, & Scotis simul & Anglis maximè offecerunt. Nam Dani, dum hi intestinis olim bellis flagrarent, ex eorum ruinis amplissima retulerũt spolia. Quantæ quęso strages mille annorum spatio inter illos editę fuerunt? Tantæ proculdu-

Exhortatio ad Anglos & Scotos, vt ex duobus regnis temporis bellorũ que iniuria, tã diu distractis, consentientibus tãdem animis, vnum efficiant.

Maxima emolumenta in Angliã & Scotiam ex earũ vnione redũdare poterit.

G bio,

bio, vt mœror & pietas ea meminisse horreat. Et tamen neutra pars ex istis cruentis & propè ciuilibus bellis multùm fines suos in hunc vsque diem dilatauit. Angli enim pręter ingentem hominum multitudinē, nihil amiserunt: nec quicquam Anglis concesserunt Scoti.

Si hęc vnquam coniunctio (vt speramus) fiet, & si copulari in eodem regno cum fraterna charitate aliquando poterimus, sicuti iam vicinitate, idiomate, & moribus propè pares sumus, ita tunc immanes illæ cędes, quę hactenus hinc inde grassatæ fuerunt, haud dubiè cessabunt, & pace, quiete, rerúmque omnium abundantia tranquillè fruentur. Exteri quoque Principes nostri studiosi, florentibus nostris rebus gratulabuntur: inimici verò magis magísque formidabunt. Ad hęc, fama, nomen, maiestas huius Albionis Insulę, in dies maiora incrementa capient, generosioresque sibi eius incolę quotidie animos sument, nihil aut parum de capitalibus suis hostibus solliciti. Tum nos posterique nostri, fructus huius exoptandæ coniunctionis admirabili Dei Opt. Max. beneficio, absque nostris sumptibus, aut violētia, truculentáue hominum cęde, colligemus, quos tanto tempore tot potentissimi, generosissimi, atque sapientissimi Principes, multis vigilijs, curis, armis, nec non tanta sanguinis effusione quęsierunt, sed minimè obtinere potuerunt. Pręterea pro votis nostris summa cum gloria, perfecta illa & integra Britanniæ seu Albionis Monarchia, sub serenissima & excellentissima Principe, ad tale munus subeundem maximè idonea potiemur. Quod non tantùm singulares & Re-

gię

giæ, quibus ipſa ornatur, dotes ac dignitates poſtulare, ſed etiam immaculatus ille & Regius Scotorum & Anglorum Regum ſanguis, tam ante quàm poſt regni Anglię per Gulielmum Normanum expugnationem, propè ſuo iure expoſcere videntur, imò id ipſum aliquando euenturum, priſci illi, excellentéſque Britanniæ Domini & incolæ diuino quaſi numine afflati, ſępius prędixerunt & conſtanter affirmarunt. Cuius rei veritatem ante omnium oculos, tanquam in tabula depictam, eiuſdem Reginæ genealogia, ſtemmatíſque ſeries ex Anglorum Regibus deducta proponit. Tunc denique eximium iſtud Regnũ ſeu inſula non Albion, ſed potiùs Olbion id eſt, fortunata, fœlix, & benedicta vocabitur. Quam beatam & optatam vnionẽ (vbi tandem contigerit) ſi nos ingrati neglexerimus, ſalutem, & ſummum noſtrum in terris bonum, benedictionem omnipotentis Dei nobis tam larga manu impartitam paruipendemus, imò & officium noſtrum erga Deum & Patriam noſtram, quam tanta Principe ac Domina dignatus eſt illuſtrare, negligemus. Cùm ex parte noſtra, nec excellentius quidquam, nec quod cum maiori gratia atque honore coniunctum ſit, exoptari aſsiduis votis à Deo queat. Vnde & tandem (quod omen Deus auertat) exiſtere poſſet, vt tot tantíſque beneficijs diuinis tam in nos, quàm in Remp. noſtram adeò affluenter collatis, ijſque noſtra ingratitudine atque pertinacia ſpretis, iuſtiſsimã Dei Opt. Max. in nos vindictam prouocaremus, qui iracundiæ ſuæ flagello, non ſolùm bella prioribus crudeliora excitaret, ſed etiam

ſeditiones inteſtinas, morbos, aliáſque inauditas calamitates immitteret, quæ fœlicisſimum huius inſulæ ſtatum depopularent, funditúſque euerterent. Quod vt horrendum auditu, ita ardentius ſummis votis à miſericordiarum patre ac Domino poſtulandum, vt in tot, támque peſtiferis malis, quæ vndique generi humano impendent, nos, patriámque noſtram pro ineffabili ſua bonitate clementer tueri atque preſeruare dignetur.

FINIS.